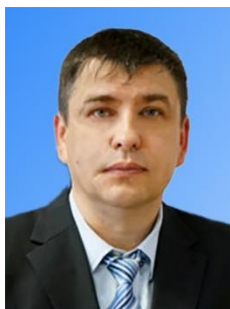


УДК 347.961(477)

DOI: 10.31733/2078-3566-2023-4-65-70



Вячеслав ПУЗИРНИЙ[©]

доктор юридичних наук, професор
(Пенітенціарна академія України,
м. Чернігів, Україна)

ПРОБЛЕМА КЛАСИФІКАЦІЇ НОТАРІАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕНЬ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

У статті досліджено різні критерії поділу нотаріальних дій на групи нотаріальних проваджень, що дозволяє розкрити їх сутність з боку завдань нотаріальної діяльності загалом. Акцентовано на такому критерії, як цілеспрямованість, юридичний зміст та мета нотаріальних дій. Вказаний критерій має теоретичну цінність, оскільки дозволяє більш змістовно досліджувати окремі нотаріальні дії та виявляти характерні відмінності між ними, сприяє розвитку науки про нотаріат, а також практичну, бо формує спеціальні правила вчинення конкретних нотаріальних дій у певній групі провадження.

З метою вдосконалення нотаріальної діяльності запропоновано закріпити в нотаріальному процесуальному законодавстві відповідні положення щодо видів нотаріальних проваджень.

Ключові слова: нотаріальний процес, нотаріальне провадження, види нотаріальних проваджень, нотаріальна дія.

Постановка проблеми. З метою досягнення завдань нотаріату нотаріус вчиняє визначені законом нотаріальні дії з посвідчення безспірних прав та фактів, що мають юридичне значення, аби надати їм правової вірогідності. При цьому законодавцем нотаріальні дії подаються довільно, без логічної систематизації, що негативно впливає на розуміння їх суті. Окремі нотаріальні дії пов'язані з іншими спільною спрямованістю, яка становить предмет нотаріальної діяльності загалом. Тому дослідження питання класифікації нотаріальних дій у групи проваджень дозволить виокремити різні критерії для їх об'єднання, що, сприятиме вдосконаленню нотаріальної науки та практики, а також внесенню відповідних змін у нотаріальне законодавство.

Мета статті: дослідження різних підстав систематизації окремих нотаріальних дій у групи нотаріальних проваджень, виокремлення найбільш повної класифікації, а також надання за результатами виконаного дослідження обґрунтованих пропозицій щодо необхідності відображення видів нотаріальних проваджень у процесуальному законодавстві.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Питанню розподілу окремих нотаріальних дій у групи нотаріальних проваджень приділяли велику увагу широке коло вітчизняних науковців, серед яких треба виділити В. Баранкову, М. Долинську, Ю. Желіховську, В. Комарова, С. Фурсу тощо. Водночас наявність різних підходів до класифікації та наявна проблема відсутності їх законодавчого закріплення зумовлюють потребу подальшого дослідження цієї проблеми.

Виклад основного матеріалу. Нотаріальна діяльність є різновидом правозастосовної, через що процедура вчинення нотаріальних дій повинна чітко регламентуватися законодавчими нормами. Вказане підкріплюється пунктом 14 частини першої статті 92 Конституції України, відповідно до якого виключно законами України визначається організація і діяльність нотаріату [6]. Однак аналіз основного нормативно-правового акта в цій сфері – Закону України «Про нотаріат» [8], свідчить, що в ньому подані лише загальні правила вчинення нотаріальних дій, тоді як детальне регулювання їх здійснення міститься в наказі Міністерства юстиції України від 22.02.2012 № 296/5

© В. Пузирний, 2023

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-5692-2990>

academy@kvs.gov.ua

«Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України» [7]. Указане, на нашу думку, є недоліком вітчизняного законодавства, оскільки, з одного боку, не відповідає положенням Основного закону, а з іншого – применшує важливість нотаріату та необґрунтовано спрощує нотаріальну діяльність, яка передбачає здійснення широкого кола юридичних дій, а не просте поставлення печатки та підпису [2].

Таке спрощення полягає в тому, що як і Закон України «Про нотаріат», так і Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України містять хаотичний, неструктурований перелік окремих нотаріальних дій. Водночас у більшості з них наявні схожі юридичні мета та зміст, порядок вчинення, що дає підстави об'єднувати нотаріальні дії у відповідні групи проваджень (види нотаріальних проваджень). Під видом нотаріального провадження розуміється порядок вчинення нотаріальних дій, які об'єднані у певні групи та які подібні за своєю матеріально-правовою природою, що обумовлює процесуальну особливість їх вчинення [5, с. 91].

Зокрема, в доктрині нотаріального процесу прийнято виділяти чотири види нотаріальних проваджень. Хоча різні науковці іменують їх по-різному, суть залишається та сама. З метою глибокого аналізу та пізнання суті нотаріальних дій, а також для удосконалення процесуального порядку здійснення нотаріальних дій та розробки спеціальних правил їх вчинення В. Баранкова та В. Комаров, залежно від цілеспрямованості та змісту окремих нотаріальних дій, розрізняють такі нотаріальні провадження:

- 1) щодо здійснення нотаріальних дій, спрямованих на посвідчення безспірного права;
- 2) щодо здійснення нотаріальних дій, спрямованих на посвідчення безспірного факту;
- 3) щодо здійснення нотаріальних дій, спрямованих на забезпечення збереження майна і документів;
- 4) щодо здійснення нотаріальних дій, спрямованих на надання документу виконавчої сили [5, с. 94].

Аналогічно вказаному С. Фурса за правовим змістом та метою виділяє нотаріальні провадження: з посвідчення безспірного права, з посвідчення та засвідчення безспірних фактів, з надання документам виконавчої сили, охоронні нотаріальні провадження [10, с. 200–201].

На думку вченої, яку ми повністю поділяємо, така класифікація дає змогу говорити про властивості, які характерні та спільні тільки для цих груп, що вагомо впливає на поліпшення наявних та розробку нових правил вчинення нотаріальних дій [10, с. 200]. Тобто класифікація нотаріальних проваджень є важливою з огляду на багатогранність нотаріальних дій, що сприяє удосконаленню процедури їх здійснення та процесу наукового дослідження порядку вчинення нотаріусом конкретних дій.

Також М. Долинська за цілеспрямованістю та змістом виокремлює провадження по вчиненню нотаріальних дій, які спрямовані на посвідчення безспірних прав, які спрямовані на посвідчення безспірних фактів, які спрямовані на забезпечення збереження майна та документів, а також ті, які спрямовані на надання документам виконавчої сили [3, с. 359].

Перелік нотаріальних дій подано у статті 34 Закону України «Про нотаріат» [8]. Ґрунтуючись на вищенаведені класифікації, його умовно можна поділити на такі групи:

- посвідчення правочинів, засвідчення та посвідчення фактів (не відбуття публічних торгів, вірності копій документів та виписок з них, справжності підпису, вірності перекладу, фактів, що особа є виконавцем заповіту, що фізична особа є живою, перебування фізичної особи в певному місці, часу пред'явлення документів, передачі заяв від одних осіб до інших, прийняття депозиту, вчинення морських протестів та протестів векселів);
- видача свідоцтв про право на спадщину, про право власності на частку в спільному майні подружжя, про придбання майна з прилюдних торгів;
- вчинення виконавчого напису;
- накладення та зняття заборон щодо відчуження нерухомого майна та грошових сум, здійснення охорони спадкового майна та опису майна фізичної особи, прийняття на зберігання документів [5, с. 94–95; 10, с. 200–201].

Так нотаріус посвідчує безспірні факти, безспірні права, надає документу виконавчої сили, а також вживає заходи щодо охорони майна. При цьому така

нотаріальна дія, як видача дублікату нотаріального документа, що зберігається в нотаріальній справі (п. 8 ч. 1 ст. 34 Закону України «Про нотаріат»), через специфіку свого призначення не може належати до жодних з названих вище нотаріальних проваджень, оскільки є похідною від раніше вчиненої нотаріальної дії з видачі чи посвідчення нотаріусом документа, за видачею дублікату якого звернулася особа. Тому вважаємо за необхідне вказану нотаріальну дію виокремлювати в окреме (допоміжне, додаткове) нотаріальне провадження, яке відбувається у разі втрати чи зіпсування нотаріального акта за основним провадженням.

Вказана класифікація дозволяє більш змістовно досліджувати окремі нотаріальні дії та виявляти характерні відмінності, незважаючи на приблизну їх схожість на перший погляд. Наприклад, нотаріус видає свідоцтва як у випадку, коли публічні торги (аукціони) відбулися, так і у випадку, якщо вони не відбулись. Однак вказані дії за своїм юридичним змістом та метою цілком відмінні. У першій ситуації буде саме посвідчення права, оскільки до переможця аукціону переходить правомочності щодо заставленого або арештованого майна чи майнових прав, тобто посвідчується набуте ним через купівлю на аукціоні право власності, а у другому – лише факт невдалого їх проведення, коли майно передається стягувачеві в рахунок погашення боргу.

Також певну схожість мають вчинення виконавчого напису та протесту векселя. Деякі вчені їх відносять до одного нотаріального провадження з надання документам виконавчої сили [3, с. 359; 5, с. 95], а інші – до різних: надання документам виконавчої сили та посвідчення безспірних фактів відповідно [4; 10, с. 201]. Проте для правильного віднесення їх до певного провадження необхідно зрозуміти правову суть таких дій. Вчиненням протесту векселя посвідчується наявність безспірного факту існування зобов'язальних відносин між векселедавцем та векселедержателем, а також порушення зобов'язання щодо здійснення оплати за векселем [1], тоді як за допомогою виконавчого напису встановлюється безспірне право кредитора на стягнення та санкціонується його примусове виконання, тобто підтверджуються права вимоги кредитора [10, с. 205]. Щодо цього питання Ю. Желіховська дотримується такої ж позиції, згідно з якою тільки вчинення виконавчого напису спрямоване на надання документам виконавчої сили, а протест векселя посвідчує безспірний факт невиконання зобов'язання, через що й належить до провадження з посвідчення безспірних фактів [4].

Вищезазначене свідчить, що систематизація окремих нотаріальних дій за групами проваджень має вагомий цінність для правильного розуміння їх правової природи та правильності вчинення, слугує орієнтиром розкриття характерних особливостей таких проваджень. Як слушно зазначає А. Серветник, класифікація нотаріальних проваджень ставить теоретичну мету, яка виявляється в збагаченні здобутків науки нотаріального права, та практичну мету – виокремлення особливостей вчинення окремих нотаріальних дій. Останнє завдання також сприяє розробці уніфікованих методик вчинення споріднених нотаріальних дій, уніфікації нотаріальної практики та її удосконаленню [9, с. 74]. Крім того, потребою групування нотаріальних проваджень є необхідність вивчення їх матеріальної та процесуальної природи, що надає поштовх подальшому розвитку теорії нотаріального процесу та її впливу на становлення й удосконалення законодавства про нотаріат [4].

У науці нотаріального права нерідко наявні й інші спроби класифікації нотаріальних проваджень за різними критеріями. С. Фурса, крім як за правовим змістом і метою, пропонує розгорнуту класифікацію й за іншими критеріями, а саме:

1. Залежно від функцій нотаріуса – правоохоронні та правозахисні. Перші нотаріальні провадження спрямовані на попередження можливого виникнення правопорушення (наприклад, посвідчення договорів), а другі – безпосередньо вчиняються з метою усунення правопорушення (наприклад, вчинення виконавчого напису).

2. За порядком вчинення. Вчена зазначає, що нотаріальні провадження за порядком вчинення бувають одноетапні, тобто вчиняються в один етап, та багатоетапні, які вчиняються в декілька етапів (наприклад, одноетапним є нотаріальне провадження щодо засвідчення справжності підпису на документах, а багатоетапним є нотаріальне провадження з видачі свідоцтва про право на спадщину).

3. За строками зберігання документів. За строками зберігання нотаріальних документів виділяють такі провадження, в яких документи зберігаються менше 10 років,

тимчасово зберігаються та постійно зберігаються.

4. За кількісним складом учасників. Залежно від кількості осіб, що звернулись до нотаріуса за вчиненням нотаріальної дії, бувають односуб'єктні та багатосуб'єктні нотаріальні провадження [10, с. 199–208].

Ю. Желіховська також розглядає види нотаріальних проваджень через призму функціонального аналізу повноважень нотаріуса і виділяє правоохоронні та правозахисні провадження. При цьому в матеріально-правовому розумінні нотаріальна форма охорони цивільних прав та інтересів деталізується не стільки у провадження, а скільки у своїх способах, до яких вчена відносить прийняття на зберігання (депозит), вчинення посвідчення юридичних фактів, вчинення дій щодо охорони спадкового майна, вчинення виконавчого напису, накладення заборон щодо відчуження майна [4]. Проте, на нашу думку, вказаний поділ правоохоронних проваджень не є досконалим, оскільки авторка відносить до них вчинення виконавчого напису, тоді як така нотаріальна дія за своїм змістом спрямована на захист вже порушених прав.

Свого часу радянські вчені в галузі нотаріату З. Іскандеров та І. Кесарева поділяли нотаріальні провадження залежно від етапів розвитку правовідносин на чотири групи:

- провадження, спрямовані на виникнення і підтвердження правовідносин (посвідчення правочинів; видача свідоцтв про право на спадщину; видача свідоцтв про право власності на частку в спільному майні подружжя);

- провадження, спрямовані на забезпечення і здійснення цивільних правовідносин (накладання заборони на відчуження нерухомого майна; прийняття в депозит грошових сум і цінних паперів; вчинення виконавчих написів; вчинення протестів векселів; пред'явлення чеків до платежу і посвідчення несплати чеків);

- провадження, що мають охоронне значення (вжиття заходів з охорони спадкового майна);

- провадження універсального характеру, які прямо або опосередковано стосуються різних правовідносин (засвідчення вірності копій документів і виписок із них; засвідчення справжності підпису на документах; засвідчення вірності перекладу документів з однієї мови на іншу; посвідчення факту, що громадянин є живим; посвідчення факту перебування громадянина в певному місці; вчинення морських протестів; передача заяв фізичних і юридичних осіб іншим фізичним і юридичним особам; прийняття документів на зберігання).

Безумовно, вищезазначені поділи сприяють розвитку нотаріально-процесуальної думки та дозволяють досліджувати нотаріальні провадження з різних боків. Однак, на нашу думку, єдиною основною та такою, що має практичну цінність для нотаріальної діяльності, треба вважати саме класифікацію за критерієм цілеспрямованості та юридичного змісту й мети нотаріальних дій. Через призму цієї класифікації розкривається загальна сутність нотаріального провадження як основоположного елементу нотаріального процесу. Вказане дозволяє сформулювати предмет нотаріальної діяльності загалом, тобто своєрідну нотаріальну підвідомчість [5, с. 91].

Як зазначалось раніше, розподіл нотаріальних проваджень залежно від цілеспрямованості, юридичного змісту та мети має не лише теоретичну цінність, а й практичну, оскільки дозволяє виокремлювати спеціальні правила вчинення конкретних нотаріальних дій у певній групі провадження. Наприклад, нотаріальні провадження з посвідчення безспірних прав пов'язані з видачею свідоцтв, які підтверджують суб'єктивні права заінтересованих осіб, тобто їхнім безспірним правам надається юридична вірогідність. Тому спільними спеціальними правилами вчинення нотаріальних дій з видачі свідоцтва про право на спадщину та про право власності на частку в спільному майні подружжя в разі смерті одного з них будуть правила визначення місця їх вчинення за місцем відкриття спадщини, витребування відповідних документів, зокрема свідоцтва про смерть, перевірка документів, що підтверджують право власності на майно, тощо.

Питання класифікації нотаріальних проваджень всебічно з'ясовані на науковому рівні, однак належної фіксації в Законі України «Про нотаріат» не знайшли. За таких обставин доцільно в нотаріальному законодавстві систематизувати нотаріальні дії за видами проваджень із подальшим закріпленням за кожним з них спеціальних правил їх вчинення. При цьому якнайкраще таке закріплення буде в процесуальному законі за аналогією з Цивільним процесуальним кодексом, який визначає три види проваджень

(наказне, позовне та окреме), кожне з яких має свої правила здійснення, про що неодноразово зазначали різні вчені. Водночас проблема кодифікації нотаріального процесу потребує окремого дослідження та не належить до предмета цієї роботи. Оскільки метою статті є дослідження саме видів нотаріальних проваджень, то питання щодо форми їх закріплення в нотаріальному процесуальному законодавстві залишається відкритим.

Висновки. Отже, в доктрині нотаріального процесуального права наявні різні критерії для класифікації нотаріальних проваджень, кожен з яких розкриває природу того чи іншого нотаріального провадження з різних боків. Такі класифікації доповнюють один одного та сприяють розвитку науки про нотаріат. Водночас найбільш повною та розгорнутою є класифікація за юридичним змістом нотаріальних дій та їх цілеспрямованістю. Кожна нотаріальна дія, яка визначена у статті 34 Закону України «Про нотаріат», не існує сама по собі, а спрямована на досягнення відповідної мети, що ставить перед собою нотаріальна діяльність. Саме такими цілями є посвідчення безспірних фактів, посвідчення безспірних прав, надання документам виконавчої сили та вжиття заходів щодо охорони майна. На підставі цього нотаріальні дії об'єднуються в групи проваджень, про що необхідно зазначити в нотаріальному процесуальному законодавстві для правильного розуміння їх суті та вдосконалення правозастосування.

Список використаних джерел

1. Андрущенко Т., Салай М. Місце вчинення виконавчого напису та протесту векселя в системі нотаріальних проваджень. *Juvenia Studia: збірник наукових праць студентів та молодих учених*. 2023. Вип. 13. С. 97–100.
2. Баранкова В. Перспективи реформування нотаріату України: організаційний та процесуальний аспект. *Мала енциклопедія нотаріуса*. 2009. № 4(46). С. 24–25.
3. Долинська М. Нотаріальний процес : підруч. Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2019. 652 с.
4. Желіховська Ю. Критерії класифікації нотаріальних проваджень. *Університетські наукові записки*. 2012. № 3 (43). С. 85–91.
5. Комаров В. В., Баранкова В. В. Нотаріат в Україні : підруч. Харків : Право, 2011. 384 с.
6. Конституція України від 28.06.1996. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
7. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України : наказ Міністерства юстиції України від 22.02.2012 № 296/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12>.
8. Про нотаріат : Закон України від 02.09.1993. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 39. Ст. 383.
9. Серветник А. Г. Виконавчий напис нотаріуса як спосіб реалізації нотаріальної форм захисту цивільних прав : дис. ... д-ра філос. : 081 – право / Нац. акад. внутр. справ. Київ, 2020. 242 с.
10. Фурса С. Я., Фурса Є. І., Бордюг Т. О., Фурса Є. Є. Нотаріальний процес. Інтерактивний курс (з практикумом) : підруч. Київ : Алерта, 2021. 480 с.

Надійшла до редакції 14.12.2023

References

1. Andrushchenko T., Salai M. (2023) Mistse vchynennia vykonavchoho napisu ta protestu vekselia v systemi notarialnykh provadzhen [The place of execution of the executive inscription and protest of the promissory note in the system of notarial proceedings]. *Juvenia Studia: zbirnyk naukovykh prats studentiv ta molodykh uchenykh*. Issue 13, pp. 97–100. [in Ukr.].
2. Barankova, V. (2009) Perspektyvy reformuvannia notariatu Ukrainy: orhanizatsiyni ta protsesualnyi aspekt [Prospects for reforming the notary of Ukraine: organizational and procedural aspect]. *Mala entsyklopediia notariusa*. № 4(46), pp. 24–25. [in Ukr.].
3. Dolynska, M. (2019) Notarialnyi protses [Notarial process] : pidruch. Lviv : Lviv. derzh. un-t vnutr. sprav, 652 p. [in Ukr.].
4. Zhelikhovska, Yu. Kryterii klasyfikatsii notarialnykh provadzhen [Classification criteria for notarial proceedings]. *Univertsytetski naukovy zapysky*. 2012. № 3 (43), pp. 85–91. [in Ukr.].
5. Komarov, V. V., Barankova, V. V. Notariat v Ukraini [Notary in Ukraine] : pidruchnyk. Kharkiv : Pravo, 2011. 384 p. [in Ukr.].
6. Konstytutsiia Ukrainy vid 28.06.1996 r. № 254k/96-VR [The Constitution of Ukraine of June 28, 1996 No. 254K/96-BP]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 1996. № 30, art. 141. [in Ukr.].
7. Poriadok vchynennia notarialnykh dii notariusamy Ukrainy [The order of notarial acts of notaries of Ukraine] : nakaz Ministerstva yustytzii Ukrainy vid 22.02.2012 № 296/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12> [in Ukr.].
8. Pro notariat [On notary] : Zakon Ukrainy vid 02.09.1993 № 3425-KhII. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 1993. № 39, art. 383. [in Ukr.].
9. Servetnyk, A. H. (2020) Vykonavchyi napys notariusa yak sposib realizatsii notarialnoi form

zakhystry tsyvilnykh prav [An executive inscription of a notary as a way of realization of notarial forms of protection of civil rights] : dys. ... d-ra filol. : 081 – parvo / Nats. akad. vnutr. sprav. Kyiv, 242 p. URL: http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/16849/4/dis_servetnyk.pdf. [in Ukr.].

10. Fursa, S. Ya., Fursa, Ye. I., Bordiuh, T. O., Fursa, Ye. Ye. (2021) Notarialnyi protses. Interaktyvnyi kurs (z praktykumom) [Notarial process. Interactive course (with a workshop)] : pidruchnyk. Kyiv : Alerta, 480 p. [in Ukr.].

ABSTRACT

Vyacheslav Puzyrnyy. The problem of classification of notarial proceedings: current state and ways of improvement. The article is devoted to the problem of systematization of individual notarial actions depending on their purpose in a group of notarial proceedings.

Considering various criteria for the classification of notarial proceedings, the author emphasizes the importance of the distribution of notarial actions depending on the purpose and legal content. It is this division that has practical value for notarial activity, as it reveals the general essence of notarial proceedings as a fundamental element of the notarial process. Also, the classification of notarial proceedings is important in view of the multifaceted nature of notarial acts, which contributes to the improvement of the procedure for their implementation and the process of scientific research of the procedure for performing specific actions by a notary.

It was established that certification of indisputable facts, certification of indisputable rights, giving documents executive power and taking measures to protect property are not only the tasks of the notary, but also those groups of notarial proceedings that unite around themselves notarial acts, which defined in Article 34 of the Law of Ukraine «On Notaries» notarial acts. At the same time, such a notarial act as issuing a duplicate of a notarial document should be classified as a separate auxiliary notarial proceeding, as it is derived from a previously performed notarial act.

The author concludes that the issues of classification of notarial proceedings have been comprehensively clarified at the scientific level, but have not been properly reflected in the Law of Ukraine «On Notaries». Therefore, in order to improve the notarial activity, it is proposed to enshrine in the notarial procedural legislation the relevant provisions on the types of notarial proceedings.

Keywords: *notarial process, notarial proceedings, types of notarial proceedings, notarial action.*

УДК 342.951

DOI: 10.31733/2078-3566-2023-4-70-75



Мальвіна БАКАЛ[©]

кандидат юридичних наук
(Державний науково-дослідний інститут
Міністерства внутрішніх справ України,
м. Київ, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ СПАДЩИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У статті розглянуто сутність та правову характеристику виконання податкових зобов'язань щодо успадкованих доходів за умов воєнного стану. Відповідно до чинного законодавства передбачено різний порядок обчислення податку на доходи від визнання спадщини для резидентів і нерезидентів. Для фізичних осіб-резидентів визначення податку на доходи у зв'язку з визнанням спадщини супроводжується особливостями обліку об'єктів оподаткування, які ґрунтуються на даних, що є базою оподаткування податком на доходи у зв'язку з визнанням спадщини. Розраховується відповідно до оціночної вартості об'єкта спадщини. Відтепер заяву щодо видачі свідоцтва про право на спадщину спадкоємець подає нотаріусу або уповноваженій посадовій особі органу місцевого самоврядування.

Після сплати платежів щодо отримання спадщини спадкоємці отримують необхідні документи та можуть переформити спадкове майно під час воєнного стану. Фізична особа – резидент, якою отримується спадщина від фізичної особи – резидента, але вона не належить до родинних зв'язків першого або другого ступеня, зобов'язана включити отримані доходи у загальний річний оподатковуваний дохід та подати податкову декларацію. За підсумками звітного

© М. Бакал, 2023

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-7623-890X>

malvinabv@gmail.com